

Fleksibel miljøregulering. Miljøminister Ida Auken ønsker dialog med landbruget om at tage sårbare jorder ud af drift og tillade større produktion på robuste marker, men omkostningerne skal bæres af landbruget selv.

Randzonekampen

AF FREDE VESTERGAARD

I morgen lørdag bliver det danske landbrugsareal cirka 50.000 hektar mindre. Et areal på størrelse med Bornholm bliver taget ud af drift. Det kræver loven om dyrkningsfrie bræmmer langs vandløb og mindre søer. 10 meter mark på hver side af cirka 4.000 kilometer vandløb må ikke længere dyrkes. De såkaldte randzoner skal virke som buffer for tab af kvælstof fra marker til vandmiljø.

Loven har vakt stor frustration og vrede i landbruget. Dels er reglerne ens for alle jorde, uanset risikoen for kvælstoftab. Dels føler landmændene, at der er tale om et indgreb i ejendomsretten, når de ikke må dyrke en del af deres jord. De landmænd, der bliver berørt, fordi de har vandløb, der går gennem deres marker, får ganske vist en vis kompensation for den mistede produktion. Men de ser hellere en ekspropriation med fuld erstatning, da de frygter, at kompensationen forsvinder hen ad vejen, når der skal findes besparelser på finansloven, og at EU-hektarstøtten falder væk, når jorden ikke længere dyrkes.

Der er også frygt for, at store områder bliver forsumpet, sådan som kravene er udmeldt. Desuden kan landmænd med husdyr blive tvunget til at reducere besætningen på grund af det særlige krav om harmoni mellem dyrkbart areal og antal husdyr.

Rent praktisk klager landmændene over, at de kort, som beskriver, hvor vandløbene går, er upræcise. De blev opmålt for årtier siden, og der er vandløb, der optræder på kortene, som for længst er drænet væk og derfor forsvundet. Landbruget har derfor presset på for at få loven udsat. Hvis der er tvivl om randzonen, og landmanden skønner forkert, risikerer han store bøder.

Randzonen blev vedtaget i juni sidste år af den daværende VK-regering. Siden har den nye regering vedtaget, at der skal være offentlig adgang til randzonerne. Noget, som også irriterer landbruget. Dog nok mere af principielle grunde som et indgreb i ejendomsretten, da det de fleste steder næppe vil have nogen praktisk betydning. På et samråd i Folketinget i onsdags præciserede fødevareminister Mette Gjerskov i øvrigt, at retten til at færdes i randzonen ikke er så vidtgående som den svenske allemandsret.

Mange landmænd har følt, at landbrugets hovedorganisation Landbrug & Fødevarer ikke har kæmpet hårdt nok imod loven. De mener, at regeringen og embedsapparatet fortolker EUs vandrammedirektiv meget mere vidtgående end i andre EU-lande. Bl.a. er det kun i Danmark, at det er forbudt at dyrke jorden inden for 10 meters afstand af et vandløb. I frustration over deres organisation stiftede omkring 4.000 landmænd sidste forår en protestorganisation,

Bæredygtigt Landbrug, vendt mod VK-regeringens vandplanforslag.

Manglende legitimitet

Randzonen er et element i den danske udmøntning af EUs vandrammedirektiv fra 2000 – eller som det hedder på EU-sprog: Rammen for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger. Den hører under fødevareminister Mette Gjerskov, som mange landmænd betragter som miljøminister nummer to snarere end som offensiv erhvervsminister – sådan som Ole Sohn optræder for byerhvervene.

Men vandplanerne hører overordnet under den unge SF-miljøminister Ida Auken. Og hun er stærkt indstillet på at få gang i en dialog med landbruget, siger hun.

»Jeg blev minister på et tidspunkt, hvor planerne var to år forsinket i forhold til EU. På den ene side havde jeg de grønne organisationer, som mente, at vi snød på samtlige parametre i forhold til EUs vandrammedirektiv. På den anden side havde jeg et landbrug, der mente, at vi overimplementerer på alle områder, og at vi nærmest er ved at lukke landbruget og oversvømme Danmark. Der var faktisk ikke plads til en debat, fordi begge sider var kørt så hårdt op.«

Det skyldes, mener Ida Auken, at Grøn Vækst (VK-regeringens betegnelse for vandplanerne og

randzonenloven m.v.) blev skabt af en håndfuld ministre i et lukket rum uden inddragelse af de forskellige parter.

»Derfor var det vandplaner, som i den grad manglede legitimitet, da jeg overtog området. Jeg vil sikre, at den næste generation vandplaner bliver lavet med inddragelse af parterne. Men det kræver så, at man er villig til at indgå i en dialog, og det kræver også, at landbruget ikke nægter, at der skulle være et problem med vandkvaliteten i Danmark, eller at det er en stor opgave at sikre naturen i Danmark.«

Ida Auken siger, at hun over for både de grønne organisationer og landbruget meget klart har givet udtryk for, at hun ønsker dialog.

»Derfor lukker vi os den 6.-7. september inde på en kursus ejendom på Fyn i et døgn for at tale sammen. Målet er i løbet af 24 timer at finde svar på det, som skiller os, og diskutere, hvordan den næste generation af vandplaner skal se ud. Der er kun to overordnede krav til, hvordan det kan ske: Det ene er, at vi lever op til direktivets krav om vandkvalitet. Det andet er, at det ikke må vælte omkostningerne over på skatteborgerne.«

Industri og økologi

Miljøministeren siger, at hun for sig ser et billede af dansk landbrug i to spor.

»Dels et landbrug, som er meget højeffektivt og højtintensivt, og som vil begynder at regulere mere som industrivirksomheder, hvor man ikke stiller så mange detailkrav om, hvordan produktionen skal foregå, men i stedet stiller krav til, hvad produktionen må medføre af forurening til vand, luft og natur. Hvis vi kan finde en måde at gøre det på for det højtintensive landbrug, har vi løst et gammelt problem, og vi har i så fald gjort det ved at benytte os af den nyeste miljøteknologi.«

Det andet spor er det økologiske landbrug, fortsætter Ida Auken:

»Vi skal dels blive bedre til i langt højere grad at dyrke og forarbejde økologiske fødevarer af høj kvalitet. Folk over hele kloden vil have bedre madvarer og er villige til at betale for det. Det skal vi være med til at levere. Vi skal have mere økologi, fordi det kan være en god forretning, og fordi det giver mening. Men vi skal som sagt også have et højeffektivt landbrug, der fungerer og bliver reguleret som al anden industri.«

Ida Auken lægger op til, at sårbare og lavproduktiv landbrugsjord tages ud af drift, mod at det til gengæld bliver muligt at dyrke mere på de robuste jorde. De sårbare områder kan det ofte alligevel ikke betale sig at dyrke, hvis ikke de får hektarstøtte fra EU, mener hun. Og det udestår at nedbringe kvælstoftabet til fjerde og kystvande med 10.000 ton fra 2015.

»Vi skal bruge de mest intelligente og billigste virkemidler til at nå målet. Det er spændende, at en ny rapport fra rådgivningsvirksomheden NIRAS viser, at man med mindre påvirkning af produktionen kan få den samme kvælstofreduktion ved at målrette indsatsen mod sårbare arealer. Og jeg vil gerne invitere landbruget til at komme med et bud på, hvordan det kan gøres, men det må ikke koste statskassen penge.«

– Men hvordan skal landmænd, der bliver ramt af, at deres jord tages ud af drift, blive komp-

seret af de landmænd, der får mulighed for større produktion?

»Man kunne forestille sig, at landbruget laver en ordning, hvor hektarstøtten bruges til at kompensere de landmænd, der lider tab, når deres jord tages ud af drift. Eller man kunne forestille sig en fond, som landmænd betaler til for at kunne bruge de målrettede virkemidler. Der er mange muligheder. Det gælder om at lave målrettede indgreb på en sådan måde, at man ikke vælter alle omkostningerne over på samfundet, mens gevinsterne går til de landmænd, der får lov til at dyrke mere.«

Miljøministeren mener, at hun har givet en meget klar politisk retning for det arbejde, der skal laves.

»Og jeg forventer også, at alle mine embedsmænd er åbne over for de konstruktive forslag, der kommer om, hvordan vi kan få mere effektive midler i brug og finde de rigtige løsninger. Jeg forventer selvfølgelig, at det administrative apparat følger de politiske retningslinjer, der bliver givet.«

I Landbrug & Fødevarer er viceformand Henrik Frandsen meget tilfreds med miljøministerens åbenhed over for en mere målrettet miljøregulering. Han henviser også til den nye NIRAS-rapport, som tyder på, at den kvælstofreduktion, som man opnår ved at tage 50.000 hektar ud af drift, kunne opnås på bare en tredjedel heraf, hvis man vælger alene at satse på de sårbare jorder.

»Vi skal væk fra, at man kun kan reducere landbrugets miljøpåvirkning ved at reducere landbrugsproduktionen.«

Henrik Frandsen afviser imidlertid at omfordele hektarstøtten til fordel de landmænd, der må tage jord ud af drift.

»Skal man bruge EU-støtten til at føre grøn politik, skal det være på EU-plan. Det må være ligesom med grøn energi, at hvis man beslutter, at man vil have nogle grønne ydelser af landbruget, må man også være villig til at finde den finansiering, der skal til.«

Bæredygtigt Landbrug er også inviteret til mødet på Lykkesholm Slot, men i onsdags sendte Ida Auken et advarende åbent brev til organisationen, hvis direktør, Vagn Lundsteen, har opfordret til at boykotte loven. Ida Auken skrev blandt andet, at hun også gerne vil høre Bæredygtigt Landbrugs forslag.

»Men den dialog er kun mulig, hvis vi kan tale sammen på et civiliseret og fælles grundlag. Det grundlag er gensidig respekt for hinanden og for landets love. Derfor står Bæredygtigt Landbrug ved en skillevej. Enten kan I deltage i debatten om næste generation vandplaner, der for alvor begynder om en uge på Lykkesholm Slot. Og jeg garanterer, at I vil blive mødt med respekt og åbne sind. Eller I kan fortsætte med at opfordre til ulovlige handlinger blandt jeres medlemmer. Vælger I den vej, vil rammerne for fremtidens landbrug blive skabt uden jeres bidrag. Og I kommer til at stå på sidelinjen,« hed det i brevet, som hun sluttede med et håb om at Bæredygtigt Landbrug bliver en aktiv medspiller og ikke en løvløs modspiller.

Det var torsdag uklart, om Bæredygtigt Landbrug fortsat vil opfordre til at boykotte loven.

Protestorganisationen Bæredygtigt Landbrug er velkommen, hvis man respekterer loven. Fortsætter man med at opfordre medlemmerne til ulovligheder, vil fremtidens landbrug blive planlagt med Bæredygtigt Landbrug som tilskuere, advarer miljøminister Ida Auken. FOTO: SCANPIX

Kønsnormer & sjælekvaler. Der er en stor kønsforskel i behandlingen af psykisk syge børn og unge. Piger med mentale lidelser får hjælp senere end drenge med psykiske vanskeligheder.

De diskrete problembærerere

AF HENRIK DØRGE

Mange piger med psykiske sygdomme bliver overset og behandlet for sent. Trods kampagner gennem snart mange år, hvor forældre og lærere for eksempel opfordres til at være opmærksomme på *de stille piger* og deres risiko for at udvikle mentale lidelser, er piger med psykiske problemer generelt betydeligt ældre end drenge, inden de får hjælp.

Mens drenge med mentale vanskeligheder typisk bliver undersøgt og behandlet på sygehuse- nes børne- og ungdomspsykiatriske afdelinger inden teenagealderen, bliver pigerne først patienter i klinikkerne, efter de er kommet i puberteten.

Det er de seneste tal fra den nationale BupBase, hvor aktiviteten i børne- og ungdomspsykiatrien i 2010 er registreret, der viser den påfaldende kønsforskel i indsatsen over for børn og unge med sjældne lidelser. Blandt børn under 14 år, som undersøges og behandles hele vejen igennem i såkaldt *revurderede patientforløb*, udgør pigerne kun 29 procent af patienterne. I aldersgruppen fra 14 og op til godt 18 år er andelen af piger dobbelt så høj, nemlig 59 procent, mens drengene altså pludselig bliver en minoritet.

Forhører man sig hos psykiatere, er biologien en del af årsagen til den skæve fordeling. Groft sagt er drenge lige fra fødslen af udstyret med mere skrøbelige hjerner, og derfor udvikler

flere drenge også synlige tegn på blandt andet ADHD, autisme og adfærdsforstyrrelse. Dertil kommer, at psykiske lidelser som depression og spiseforstyrrelse, der rammer flere kvinder end mænd, typisk først begynder at manifestere sig i teenagealderen.

Men kønsrollemønstre, herskende samfundsnormer og indretningen af skolesystemet spiller også en rolle, mener eksperterne.

Per Hove Thomsen, professor og overlæge ved Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center i Aarhus, peger for eksempel på, at piger med ADHD ofte er mindre udadreagerende – og dermed sværere at få øje på – end drenge med ADHD. Det kan skyldes, at pigerne ligger under for de kønstereo-type normer om, at piger ikke skal fylde så meget.

»Jeg tror, at det kulturelle også spiller en rolle. Hvis en dreng pludselig begynder at blive indadvendt, vil man formentlig reagere hurtigere på faresignalerne, end hvis det sker med en pige. Pigen indadvendthed vil hyppigere blive tolket som et udtryk for modenhed; at hun kan udvise omsorg for andre og være i stand til at tilsidesætte sig selv. Men i virkeligheden kan det jo være udtryk for en depression, som vi så først opdager senere,« siger Per Hove Thomsen.

Niels Bilenberg, professor og overlæge i Børne- og Ungdomspsykiatrien i Odense, gør opmærksom på, at det ikke er psykiaternes opgave ligefrem at gå ud at lede efter patienter.

»Vi skal også være forsigtige med at gøre alle

problemer til diagnoser. På den anden side ved vi, at piger har en tendens til at vende deres problemer indad, hvad der kan udvikle sig til dårligt selvværd, begyndende isolation og angst, uden at det bliver opdaget i skolen eller andre steder. Og dem, der ender med at få alvorlige psykiske problemer, ville vi selvfølgelig gerne være bedre til at hjælpe,« tilføjer han.

Sundhedsstyrelsen har tidligere anslået, at cirka 80.000 danske kvinder plus et mindre antal mænd lider af spiseforstyrrelser. Især blandt unge kvinder er det et tiltagende problem. Forekomsten af anoreksi stiger også blandt *de helt unge* piger. Mange får imidlertid ikke diagnosticeret deres sygdom og får dermed heller ikke den nødvendige hjælp. Ved en sygdom som anoreksi er der ellers meget at vinde på en tidlig behandling. Det øger muligheden for at blive rask med op mod 80 procent.

»Hvert år dør der yngre kvinder herhjemme, ofte efter mange års sygdom med anoreksi, blandt andet på grund af nedsat modstandskraft over for infektioner,« siger Mette Waadegaard, formand for Dansk Selskab for Spiseforstyrrelser og overlæge ved Psykoterapeutisk Center Stolpegård.

I sit daglige arbejde med spiseforstyrrede voksne møder hun patienter, især med bulimi, som i det skjulte har døjet med deres lidelse i mange år:

»Det er altså kvinder, som har haft en alvorlig

sygdom i måske op til femten år, lige siden deres tidlige teenagealder, og som bliver opdaget alt for sent,« siger Mette Waadegaard og betegner spiseforstyrrelser, særligt bulimi, som »en kulturbåren sygdom«, der har udviklet sig voldsomt gennem de seneste fem årtier med forskruede skønhedsdealer formet efter de ultratynne fotomodeller.

Niels Egelund, professor ved Center for Strategisk Uddannelsesforskning og Kompetence Udvikling på Aarhus Universitet, mener, at statistikken fra de børne- og ungdomspsykiatriske klinikker er en del af den samme fortælling, som gælder specialundervisningen. Børnehaven og folkeskolen passer simpelthen bedre til piger end til drenge, og derfor bliver drenge med vanskeligheder oftere – og tidligere – spottet og ekspederet ud af normalmiljøet, mens piger med problemer putter sig.

Mere end 70 procent af eleverne i specialklasserne er drenge. Der er ifølge Niels Egelund omtrent lige så mange drenge som piger, der får specialundervisning på grund af indlæringsvanskeligheder. Derimod er drengene massivt i overtal, når det kommer til elever, der henvises til specialundervisning på grund af adfærdsvanskeligheder.

Mine neofeministiske kolleger bliver sure, når jeg siger, at det er et produkt af udviklingen. Men der er ingen tvivl om, at drenge i daginstitutioner og i skolen i dag bliver mødt af et miljø, der ikke er udpræget drengevenligt. Drengene har brug

for mere fysisk aktivitet, mere action og mindre gruppearbejde. Derfor bliver de oftere udpeget som mere problematiske. Vi har ganske vist i årevis talt om de stille piger med problemer. Men det er stadig klart sådan, at man ikke lægger mærke til de indadvendte piger. De sidder stille og generer ingen, selv om de måske ikke følger med i undervisningen og i øvrigt har det ad helvedes til,« tilføjer Niels Egelund.

Niels Ulrik Sørensen, lektor på Center for Ungdomsforskning, gør opmærksom på et paradoks. På den ene side bliver de unge i dag opfattet som en forkælet curling-generation. På den anden side giver de unge, når forskerne interviewer dem, selv udtryk for, at det helt er op til dem selv at træffe de rigtige valg og få succes. For en generation siden placerede de unge skylden på samfundet eller forældrene, hvis ikke de nåede deres mål. I dag giver de sig selv skylden, og det gælder i endnu højere grad pigerne end drengene.

Der er også forskellige *utilpassetheds-positioner* for kønnene. Mens det er acceptabelt for drenge at være udadreagerende ballademagere, vil det for pigerne være kompromitterende for deres femininitet, siger Niels Ulrik Sørensen:

»Perfektionsidealene tynger pigerne mere. Samtidig er de diskrete problembærere og har ikke rigtigt noget rum at reagere i, hvis de mistri- ves. Det er formentlig en del af forklaringen på, at deres vanskeligheder opdaget senere, og at der går længere tid, inden de får psykiatrisk hjælp.«